

Pobożność Maryjna w „Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii”

Opracowanie niniejsze jest kontynuacją referatu o *liturgicznym kulcie Bogurodzicy jako normie pobożności Maryjnej*, wygłoszonym na Jasnej Górze w czasie sympozjum dla osób konsekrowanych (16-17. X. 2001) i opublikowanym w nrze 28 biuletynu „Anamnesis”¹. W międzyczasie ukazał się obszerny i wyczerpujący dokument Stolicy Apostolskiej na temat wzajemnych relacji pomiędzy pobożnością ludową i liturgią². Dokument ten, co jest oczywiste, traktuje także o ludowej pobożności Maryjnej w odniesieniu do liturgicznego i oficjalnego kultu Kościoła. Jest to główny fundament, na którym opiera się aktualne, chociaż bardzo skrótowe opracowanie.

1. ZNACZENIE MARYJNEJ POBOŻNOŚCI LUDOWEJ

„Maryjna pobożność ludowa, zróżnicowana w swoich zewnętrznych formach i głęboka w motywacjach, jest ważnym i uniwersalnym faktem kościelnym. Wy pływa ona z wiary i miłości ludu Bożego ku Chrystusowi, Odkupicielowi rodzaju ludzkiego oraz ze sposobu pojmowania zbawczej misji, którą Bóg powierzył Maryi z Nazaretu i w której jest Ona nie tylko Matką Pana i Zbawiciela, lecz również, na płaszczyźnie łaski, Matką wszystkich ludzi”³.

Wierni bowiem rozumieją dobrze „życiowy związek łączący Syna z Matką. Wiedzą, że Jej Syn jest prawdziwym Bogiem, a Ona, Matka, jest również ich matką. Wyczuwają intuicyjnie niepokalaną świętość Maryi i czcząc Ją jako chwalebłą Królowę nieba, są pewni Jej wstawiennictwa i z ufnością uznają Ją za swoją Orędowniczkę pełną miłosierdzia. W sposób szczególny czują się z Nią związani najbiedniejsi. Rozumieją, że była biedna jak oni, że wiele wycierpiała, znosząc wszystko cierpliwie i w cichości. Dzielą z Nią ból podczas męki i śmierci Jej Syna, ale też z Nią radują się chwałą zmartwychwstania Chrystusa. Obchodzą z radością Jej święta, chętnie biorą udział w procesjach, pielgrzymują do Jej sanktuariów, lubią śpiewać ku Jej czci i składać dziękczynne wota. Nie cierpią tych, którzy Ją znieważają i odruchowo nie dowierzają tym, którzy nie okazują Jej czci”⁴.

Kościół od zawsze zachęcał i zachęca nadal wszystkich wiernych, kapłanów, zakonników i świeckich, do praktykowania osobistej i wspólnotowej pobożności oraz

¹ J. Sroka, *Liturgiczny kult Bogurodzicy normą pobożności maryjnej*, „Anamnesis” 8 (2001/2002) nr 28, s. 59-73.

² Congregazione per il Culto Divino e la Disciplina dei Sacramenti, *Direttorio su pietà popolare e liturgia. Principi e orientamenti*, Città del Vaticano 2002. Tłum. polskie: *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii* jest już w przygotowaniu. [Odtąd skrót: *Dyrektorium o pobożności ludowej*.]

³ Tamże, nr 183.

⁴ Kongregacja Kultu Bożego, *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego*, nr 67. Tekst instrukcji opublikowany w „Notitiae” 23 (1987), 342-396 został przetłumaczony na język polski staraniem Komisji Episkopatu do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego, Wrocław 1987. [Odtąd skrót: *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego*.]

do uczestniczenia w nabożeństwach kościelnych, a zwłaszcza tych, które on sam zatwierdza i poleca⁵. „Kult bowiem liturgiczny, mimo swego obiektywnego znaczenia i niezastąpionej wartości, wyjątkowej skuteczności i charakteru normatywnego, nie wyczerpuje wszystkich możliwości we wyrażaniu czci ludu Bożego ku świętej Matce Pana”⁶. Był to błąd tzw. czystego liturgizmu, który całą pobożność wiernych chciał ograniczać do liturgii, walcząc równocześnie z nabożeństwami ludowymi. Na szczęście kierunek ten został na czas przyhamowany, gdyż mógł doprowadzić do tego, że w efekcie Kościół miałby ręce czyste ale puste⁷.

Przypomnijmy na tym miejscu jeszcze raz, że liturgia, chociaż nie jest jedynym wyrazem kultu, to jednak w każdym wypadku dla ludowej pobożności Maryjnej powinna stanowić formę przykładową, być dla niej źródłem natchnienia, stałym punktem odniesienia i ostatecznym celem⁸. Gdy zaś chodzi o nabożeństwa Maryjne, to podstawowym wymogiem Magisterium Kościoła pod ich adresem jest to, by mieściły się one zawsze w nurcie jedynego kultu, który słusznie nazywa się chrześcijańskim, ponieważ od Chrystusa bierze on swój początek i skuteczność, w Chrystusie znajduje pełny i doskonały wyraz oraz przez Chrystusa w Duchu Świętym prowadzi do Ojca⁹.

2. NABOŻEŃSTWA MARYJNE W WIELKIM POŚCIE

2.1. Droga Matki

Na sposób *Drogi krzyżowej*, odprawianej w okresie Wielkiego Postu, powstało kościelne nabożeństwo Maryjne, noszące nazwę *Droga Matki Bolesnej* lub po prostu *Droga Matki*. Nabożeństwo to zostało zatwierdzone przez Stolicę Apostolską¹⁰. Pierwsze wzmianki o tym nabożeństwie i jego pierwotne formy spotyka się już przy końcu XVI w., ale aktualna jego forma przybiera swój kształt nie wcześniej jak w wieku XIX.

Podstawą wprowadzenia tego nabożeństwa jest ścisła łączność Chrystusa ukrzyżowanego i Maryi Dziewicy w zbawczych planach Boga¹¹; łączność zawsze obecna w trafnej intuicji ludzkiego serca i przeżywana głęboko przez wiernych zarówno w liturgii jak i w pobożności ludowej. „Jak Chrystus jest ‘mężem boleści’ (Iz 53,3), przez którego spodobało się Bogu ‘znów pojednać wszystko ze sobą: przez Niego – i to, co na ziemi, i to, co w niebiosach, wprowadziwszy pokój przez krew Jego krzyża’

⁵ Por. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, nr 67; Dekret o posłudze i życiu prezbiterów *Presbyterorum ordinis*, nr 18; Dekret o formacji kapłanów *Optatam totius*, nr 8; Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam auctositatem*, nr 4.

⁶ *Katechizm Kościoła katolickiego*, nry 971, 2673-2679. [Odtąd skrót: KKK]; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 183.

⁷ Por. N.R. Carrera, *Ponenza dell'Em.mo Card. Norberto Rivera Carrera Arcivescovo Primate del Messico*, „Notitiae” 37 (2001), 472-475.

⁸ Por. KKK nry 47-58, 70-75; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 184.

⁹ Por. Paweł VI, Adhortacja apostolska *Marialis cultus* [odtąd skrót: MC]. *Wprowadzenie*, w: S.C. Napiórkowski (red.), *Nauczycielka i Matka*, Lublin 1991, s. 10; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 186.

¹⁰ Por. Leon XIII, List apostolski *Deiparae Perdolentis*, w: *Leonis XIII Pontificis Maximi Acta* 3 (1884) 220-222.

¹¹ Por. Łk 2,34-35; KL nr 103; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 136.

(Kol 1,20), tak Maryja jest ‘Niewiastą bolesną’, którą Bóg chciał przyłączyć do swojego Syna jako Matkę i uczestniczkę Jego męki (*socia passionis*).

Od pierwszych dni dziecięstwa Chrystusa życie Maryi, włączone w odrzucenie Jej Syna przez ludzi, upływało pod znakiem przepowiedzianego miecza (por. Łk 2,35). Jednakże pobożność ludu chrześcijańskiego wyróżniła w bolesnym życiu Maryi siedem głównych epizodów i nazwała je ‘siedmioma boleściami’ błogosławionej Dziewicy Maryi [...] Podstawową zasadą tego nabożeństwa jest rozważanie całego życia Maryi, począwszy od prorocstwa Symeona (Łk 2,34 – 35) aż do męki i złożenia do grobu Jej Syna, Jej droga wiary i cierpienia; droga podzielona na siedem ‘stacji’ opowiadających ‘siedmiu boleściom’ Matki Pana”¹².

Ważne jest to, że nabożeństwo *Drogi Matki* zgodne jest z treścią okresu Wielkiego Postu. Cierpienie Maryi z powodu odrzucenia Jej Syna przez ludzi powoduje, że nabożeństwo *Drogi Matki* kieruje naszą uwagę ku misterium Chrystusa, cierpiącego Sługi Pana (por. Iz 52,13 – 53,12), odrzuconego przez swój własny naród (por. J 1,11; Łk 2,1–7; 2,34–35; 4,28–29; Mt 26,47–56; Dz 12,1–5). Nabożeństwo to ważne jest także dlatego, że pozwala wiernym przeżywać misterium Kościoła. *Droga Matki* bowiem to etapy tej drogi wiary i cierpienia, które Dziewica Maryja jako ikona Kościoła już przeżyła; drogi, po której Kościół będzie musiał kroczyć aż do skończenia wieków za przykładem i pod opieką Matki Pana i Matki wszystkich ludzi¹³.

2.2. Wspomnienie Dziewicy Bolesnej w Wielki Piątek

Z nierozzerwalnego zjednoczenia Maryi ze zbawczym dziełem Jezusa na krzyżu rodzi się gorąca zachęta Kościoła, by w Wielki Piątek nie tylko wspominać mękę Chrystusa, ale też nie zaniedbywać „wspomnienia boleści Najświętszej Maryi Panny”¹⁴. Na tym miejscu *Dyrektorium* wymienia dwa Maryjne nabożeństwa tego dnia, a mianowicie nabożeństwo *Płacz Maryi* i nabożeństwo *Godziny Strapionej*. Nie są one znane u nas szerzej, ale warto by je upowszechnić, nadając im odpowiednie ukie-runkowanie teologiczne.

Treścią pierwszego z nich jest nie tyle postać Maryi Matki, która opłakuje śmierć swojego niewinnego i najświętszego Syna, ile raczej postać Niewiasty bolejącej nad błędami swojego ludu i nad grzechami ludzkości. Jakże to ważny temat dla najpoważniejszego dnia w roku liturgicznym, jakim jest Wielki Piątek. Podobną treść ma *Godzina Strapionej*. Podczas tego nabożeństwa wierni towarzyszą Matce Pana w Jej osamotnieniu, w Jej głębokim bólu i wzroku utkwionym w martwym Synu na Jej kolanach (Pietà). Wierni rozumieją dobrze, że w Maryi skupia się ból całego uniwersum z powodu śmierci Chrystusa i że jest Ona uosobieniem wszystkich matek, które na przestrzeni historii płakały nad śmiercią lub błędami w wierze ich synów. Oba te nabożeństwa nie mogą ograniczać się do czysto ludzkiego współczucia, lecz powinny nieść pomoc w zrozumieniu wielkości zbawczej

¹² *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 136.

¹³ Por. tamże, nr 137.

¹⁴ Por. Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu Świąt Paschalnych*, nr 72.

miłości Chrystusa, pełnego miłości udziału Maryi w odkupieniu świata i prowadzić do szczerego nawrócenia człowieka¹⁵.

2.3. *Godzina Matki w Wielką Sobotę*

Z przekazów tradycji chrześcijańskiej wynika, że Maryja jest „credentium collectio universa”¹⁶, czyli skupia w sobie całe ciało Kościoła. Gdy więc trwa Ona przy grobie swojego Syna w Wielką Sobotę, to będąc ikoną Dziewicy Kościoła sprawia, że w Niej cały Kościół czuwa w tym dniu przy grobie swojego Oblubieńca w ufnym oczekiwaniu na zmartwychwstanie. Świadomość ścisłej łączności Maryi z Kościołem stała się początkiem nabożeństwa pod nazwą *Godzina Matki*. Świadomość ta stanowiła punkt wyjścia dla myśli teologicznej tego nabożeństwa i wyrażała się w sposób następujący: podczas gdy ciało Syna spoczywa w grobie, a Jego dusza zstąpiła do otchłani, by obwieścić zbawionym bliskie już uwolnienie z miejsca ciemności, Dziewica Maryja, uprzedzając i uosabiając Kościół, pełna wiary czeka na zwycięstwo Syna nad śmiercią¹⁷.

To inspirowane liturgią nabożeństwo powinno więc umacniać naszą wiarę w zmartwychwstanie Chrystusa, stanowiące rękojmię nauki Pana i obietnicy naszego zmartwychwstania. „Jeśli Chrystus nie zmartwychwstał, daremne jest nasze nauczanie, próżna jest także wasza wiara” (1 Kor 15,14).

2.4. *Spotkanie Zmartwychwstałego z Matką w Niedzielę Paschalną*

Z intuicyjnego pojmowania nierozzerwalnego związku Syna z Matką, i to zarówno w godzinie cierpienia i śmierci, jak i w godzinie radości i zmartwychwstania, pobożność ludowa stworzyła nabożeństwo *Spotkania Zmartwychwstałego z Matką*. Dniem tego nabożeństwa jest Niedziela Paschalna. Polega ono na dwóch porannych procesjach: jednej z obrazem Maryi i drugiej z figurą Chrystusa zmartwychwstałego. Spotkanie tych dwóch procesji głosi, że Maryja była pierwszą i pełną uczestniczką misterium zmartwychwstania swojego Syna¹⁸.

Nabożeństwo to nie jest u nas znane, a ponadto stwarza wielkie niebezpieczeństwo zbytnej i zwyczajnie ludzkiej dramatyzacji, co nie jest zgodne z liturgią jako formą przykładową wszelkich nabożeństw ludowych i dlatego, poza zwykłym przypomnieniem faktu istnienia takiego nabożeństwa, nie poświęcamy mu na tym miejscu szerszej uwagi.

3. NABOŻEŃSTWA MARYJNE ZALECANE PRZEZ KOŚCIÓŁ

Zaraz na wstępie omawiania w *Dyrektorium* tematu nabożeństw Maryjnych zalecanych przez Kościół dokument ten zastrzega się, iż nie będzie to pełny ich wykaz, lecz przypomnienie tylko tych, które zasługują na szczególną uwagę i zaproponowanie kilku wskazań dotyczących ich rozwoju i ewentualnej odnowy.

¹⁵ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 145.

¹⁶ Por. Rupertus Tuitiensis, *De glorificatione Trinitatis* VII,13: PL 169,155D.

¹⁷ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 147.

¹⁸ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 149.

3.1. *Modlitewne słuchanie słowa Bożego*

Kościół Soboru Watykańskiego II popiera i zachęca do odprawiania świętej celebracji słowa Bożego w szczególnych dniach lub okresach roku liturgicznego¹⁹. Odnosi się to także do podobnych nabożeństw ku czci Matki Słowa Wcielonego i doskonale odpowiada charakterowi pobożności chrześcijańskiej²⁰. Pobożność ta żyje przekonaniem, że najwyższą czią dla Maryi jest słuchanie słowa Bożego tak jak Ona (por. Łk 2,19.51), przyjmowanie go z miłością i strzeżenie w sercu, medytowanie go w duszy, rozgłaszanie ustami, wprowadzanie go w czyn i dostosowywanie do niego całego życia chrześcijańskiego²¹.

„Nabożeństwa Słowa Bożego, ze względu na układ i możliwości tematyczne mogą również stać się okazją do wielu spotkań liturgicznych, w których wyrazi się prawdziwa pobożność maryjna i równocześnie zostanie podana systematyczna katecheza o Błogosławionej Dziewicy. Doświadczenie uczy jednak, że nabożeństwa takie nie powinny mieć charakteru wyłącznie intelektualnego i dydaktycznego, ale przeciwnie, poprzez śpiewy, teksty modlitw i sposoby uczestnictwa, mają bardziej wyrażać specyficzny charakter pobożności ludowej, a swoją bezpośredniością, łatwiej trafiać do serca człowieka”²².

W strukturze nabożeństwa słowa Bożego nie ma jakiegoś ustalonego i obowiązującego modelu. Nabożeństwa takie mogą wzorować się na układzie Liturgii słowa ze Mszy św. lub Godziny czytań z Liturgii Godzin, albo też czerpać z innych dobrych przykładów. Ważne jest tylko, by były zachowane istotne elementy każdego nabożeństwa słowa Bożego, czyli czytania, śpiewy, modlitwy, homilia, chwile milczenia oraz właściwe proporcje czasowe między tymi elementami²³.

3.2. *Anioł Pański*

Modlitwa *Anioł Pański* jest przypomnieniem zbawczego wydarzenia, w którym, według planu Ojca, Słowo za sprawą Ducha Świętego, stało się człowiekiem w łonie Dziewicy Maryi. Odmawianie tej modlitwy jest głęboko zakorzenione w pobożności wierzącego ludu chrześcijańskiego i poparte przykładem papieży. Mimo zmienionych warunków życia i przeszkodach na drogach życia duchowego Kościół zachęca do zachowania i praktykowania tej modlitwy, bo w niej „po tylu wiekach trwa jej moc i piękno, gdyż budowa jej jest prosta i zapożyczona z Pisma św. Nadto jej liturgiczny rytm w pewien sposób uświęca różne chwile dnia; wreszcie skłania ona do przypomnienia tajemnicy paschalnej”²⁴.

Dla ubogacenia modlitwy *Anioł Pański*, zwłaszcza we wspólnotach zakonnych, w sanktuariach Maryjnych, podczas różnych zgromadzeń i zjazdów czy w czasie piel-

¹⁹ Por. KL nr 35,4.

²⁰ Por. MC nr 30.

²¹ Por. Tamże, nr 17; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 193; *Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie. Wprowadzenie do lekcjonarza*, nr 10.

²² Kongregacja Kultu Bożego, *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego*, nr 60; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 194.

²³ Por. Kongregacja Kultu Bożego, *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego*, przypis nr 104.

²⁴ MC nr 41.

grzymek, Kościół zaleca poszerzenie tej modlitwy o odczytanie fragmentu Ewangelii o Zwiastowaniu lub o Zmartwychwstaniu Pańskim oraz odpowiednio dobrany śpiew²⁵. To samo odnosi się do sławnej antyfony *Regina coeli*, odmawianej w czasie wielkanocnym²⁶.

3.3. Różaniec

Trzeba na tym miejscu od razu przypomnieć, że różaniec jest modlitwą o charakterze biblijnym, polegającą na rozważaniu wydarzeń zbawczych z życia Chrystusa, ściśle związanego ze swoją Matką. Jest to modlitwa wybitnie kontemplacyjna i „domaga się odmawiania w rytmie spokojnej recytacji i jakby z zatopioną w myślach powolnością, by przez to modlący się łatwiej oddał się kontemplacji tajemnic życia Chrystusa”²⁷. *Dyrektorium* dorzuca tu uwagę, że „odmawianie różańca jest wyraźnie zalecane w formacji i życiu duchowym alumnów i zakonników”²⁸. Ten sam dokument przypomina, że „przy niektórych okazjach odmawianie różańca może przybierać charakter obrzędowy. Zaleca się wówczas, aby odmawianie różańca, zwłaszcza we wspólnocie, miało charakter nabożeństwa i składało się z czytań biblijnych o poszczególnych tajemnicach, ze śpiewu niektórych części, podziału ról, oraz bardziej uroczystego rozpoczęcia i zakończenia tej modlitwy”²⁹.

W wypadkach odmawiania tylko jednej części różańca tradycja Kościoła rozkłada poszczególne tajemnice na określone dni tygodnia: radosne w poniedziałek i czwartek, bolesne we wtorek i piątek, a chwalebne w dniach: środa, sobota i niedziela.

Dyrektorium zauważa, że „ten podział, gdyby był przestrzegany surowo, może czasem doprowadzać do kontrastu pomiędzy treścią tajemnic różańcowych a treścią liturgii dnia. Takim przykładem może być odmawianie części bolesnej w Uroczystość Bożego Narodzenia, jeśli przypadnie ona w piątek. W takich wypadkach [...] można zachować zwyczaj, który pozwala na dobór tajemnic niezależnie od wyznaczonego dnia, ale w zależności od obchodzonej w danym dniu treści liturgicznej. Nie będzie też sprzeczne z naturą tej modlitwy harmonijne zastąpienie niektórych tajemnic takimi, które bardziej odpowiadają treści liturgicznej danego okresu lub dnia. Tak np. słusznie czynią wierni, gdy 6 stycznia, w uroczystość Epifanii, odmawiają tajemnice radosne, a w piątej tajemnicy, w miejsce znalezienia 12-letniego Jezusa w świątyni jerozolimskiej, medytują pokłon trzech Mędrców”³⁰.

Słuszna możliwość takiego doboru poszczególnych tajemnic została ukoronowana przez papieża Jana Pawła II, który w 24. rocznicę swego wyboru na Stolicę Piotrową, czyli w dniu 16 października 2002 r., wprowadził czwartą część różańca, zwaną „ta-

²⁵ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 195.

²⁶ Por. tamże, nr 196.

²⁷ MC nr 47.

²⁸ *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 197; por. KPK kan. 246 § 3. 276 § 2,5. 663 § 4; Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium o posłudze i życiu kapłańskim*, Città del Vaticano 1994, nr 39.

²⁹ *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 199; por. Kongregacja Kultu Bożego, *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego*, nr 62 a.

³⁰ *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 200; Kongregacja Kultu Bożego, *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego*, nr 62 b.

jemnicami światła” i poświęconą publicznej działalności Chrystusa, a dniem odmawiania tej części stał się czwartek. W skład tej części wchodzi następujące tajemnice: 1. Chrzest Chrystusa w Jordanie, 2. Objawienie siebie na weselu w Kanie, 3. Głoszenie królestwa Bożego i wzywanie do nawrócenia, 4. Przemienienie na górze Tabor i 5. Ustanowienie Eucharystii, będącej sakramentalnym wyrazem misterium paschalnego.

By ułatwić kontemplację rozważanych w różańcu prawd wiary, teologowie i duszpasterze postulują przywrócenie i stosowanie krótkich aklamacji, przypominających poszczególne tajemnice i wywodzących się ze starożytnej struktury różańcowej, która właściwie nigdy nie zanikła do końca. Zadaniem tych aklamacji, zgodnych całkowicie z charakterem powtarzania i medytacji w różańcu, jest ciągle przypominanie po imieniu *Jeżus* w Pozdrowieniu Anielskim *Zdrowaś Maryjo* rozważanej tajemnicy. Aklamacja ta jest stała dla poszczególnych dziesiątek, krótka oraz zgodna z Pismem Świętym i liturgią³¹.

3.4. *Litanie do Najświętszej Maryi Panny*

Do różnorodnych form modlitwy do Matki Bożej, zalecanych przez Kościół, należą także Litanie. Polegają one na dość długiej serii wezwań do Maryi. Następują one po sobie w jednakowym rytmie i stwarzają jakby modlitewny przypływ polegający na uwielbieniu i błaganu. W praktyce liturgicznej i ludowej Rytu Rzymskiego znajdują się dwa podstawowe formularze litanijne. Jest to *Litania loretańska* oraz *Litania w obrzędzie koronacji wizerunków*³². Ta ostatnia przy różnych okazjach może stanowić pożyteczną alternatywę dla *Litanii loretańskiej*³³.

„Mnożenie formularzy litanijnych nie jest raczej pożyteczne z punktu widzenia *duszpasterskiego*, zaś z drugiej strony rygorystyczne ich ograniczanie oznaczałoby niewystarczające branie pod uwagę modlitewnego bogactwa niektórych Kościołów partykularnych lub rodzin zakonnych. To dlatego Kongregacja Kultu Bożego zachęca do tego, by wykorzystać niektóre dawne lub nowe teksty litanijne stosowane w Kościołach lokalnych lub w zgromadzeniach zakonnych, a odznaczających się odpowiednią strukturą i pięknem wezwań. Zachęta ta oczywiście odnosi się przede wszystkim do ściśle określonych środowisk lokalnych lub wspólnotowych”³⁴.

3.5. *Konsekracja-powierzenie się Maryi*

Wśród praktyk pobożności ludowej spotkać można także osobistą lub wspólnotową „konsekrację, powierzenie się, zawierzenie Maryi Dziewicy”. W świetle testamentu Chrystusa pod krzyżem: „Niewiasto, oto syn Twój. Synu: oto Matka twoja” (J 19,26 – 27), akt „ofiarowania się” Maryi jest świadomym uznaniem wyjątkowego miejsca, jakie zajmuje Ona w tajemnicy Chrystusa i Kościoła, uznaniem szczególnego i uniwersalnego znaczenia Jej ewangelicznego świadectwa, wiary w Jej wsta-

³¹ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 201.

³² Kongregacja Kultu Bożego, *Ordo coronandi imaginem beatae Mariae Virginis*, editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1981. Tłum. polskie: *Obrzędy koronacji wizerunku Najświętszej Maryi Panny*, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 124 (1986) nry 3-4, s. 64-80.

³³ Por. Kongregacja Kultu Bożego, *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego*, nr 63 c.

³⁴ *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 203.

wiennictwo i skuteczność Jej opieki, różnorodnych funkcji macierzyńskich, które spełnia Maryja jako prawdziwa Matka w porządku łaski wobec wszystkich i każdego z Jej synów³⁵.

Czasem wyrażenie: „konsekracja” używane jest w bardzo szerokim znaczeniu, podczas gdy oznacza ono całkowite i dozgonne poświęcenie się Bogu, zaś powierzenie się czy zawierzenie Maryi jest synowską prośbą o wstawiennictwo Maryi uwielbionej i pomoc w wiernym przestrzeganiu zobowiązań chrzcielnych i prowadzenia prawdziwie chrześcijańskiego życia w obliczu Boga. Praktyka ta powinna być owocem nie przelotnego uczucia, lecz osobistej i wolnej decyzji. Zawierzenie to powinno być dokonywane poza sprawowaniem Ofiary eucharystycznej, gdyż chodzi tu o gest pobożności, którego nie można porównywać z obrzędami liturgicznymi. Zawierzenie się Maryi różni się bowiem istotowo od innych form konsekracji liturgicznej³⁶.

3.6. Szkaplerz karmelitański i inne szkaplerze

Bardzo rozpowszechnioną formą pobożności wiernych jest szkaplerz Najświętszej Dziewicy z góry Karmel. Szkaplerz karmelitański stanowi część habitu tej rodziny zakonnej i jest zewnętrznym znakiem szczególnej, synowskiej i pełnej zaufania więzi pomiędzy Dziewicą Maryją a wiernymi, którzy powierzają się Jej w całkowitym oddaniu i pełni ufności zwracają się do Niej z prośbą o macierzyńskie wstawiennictwo. Przypomina on też o prymacie życia duchowego nad doczesnym i o konieczności modlitwy. Spełnia on zatem zadanie pogłębienia wiary i praktykowania radykalizmu chrześcijańskiego³⁷.

3.6. Medaliki Maryjne

Bardzo wielu chrześcijan nosi na sobie medaliki z podobizną Maryi Dziewicy. Stanowią one bez wątpienia świadectwo wiary, znak czci dla Najświętszej Matki Pana oraz wyraz ufności w Jej macierzyńską opiekę. Kościół błogosławi te przedmioty pobożności Maryjnej, napominając równocześnie wiernych, by nie zapominali, że cześć dla Matki Jezusa wymaga przede wszystkim świadectwa życia głęboko chrześcijańskiego³⁸.

Wśród medalików Maryjnych na pierwszym miejscu znajduje się tzw. „cudowny medalik” ze względu na swoje nadzwyczajne rozpowszechnienie. Wywodzi się on z objawień Maryi w roku 1830 św. Katarzynie Labouré. Matka Boża określiła nawet bogatą symbolikę tego medalika, dzięki czemu jest on nazywany „mikrokosmosem Maryjnym”. Przypomina bowiem tajemnicę Odkupienia, miłość Serca Jezusowego i bolesnego Serca Maryi ku rodzajowi ludzkiemu, pośrednictwo Matki Pana, tajemnicę Kościoła, łączność nieba z ziemią i życia wiecznego z życiem doczesnym. Swój wielki

³⁵ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater*, nry 40-44.

³⁶ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 204.

³⁷ Por. tamże, nr 205.

³⁸ Por. *Obrzędy błogosławieństw. Obrzęd błogosławieństwa dewocjonaliów*, t. II, nr 1168, s. 166; *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 206.

wkład w rozpowszechnienie tego medalika miał również św. Maksymilian Maria Kolbe³⁹.

Trzeba na końcu mocno podkreślić, że „cudowny medalik”, jak wszystkie inne medaliki Maryjne i różne przedmioty kultu nie są nigdy i nie mogą być talizmanem. Nie mogą też one prowadzić do płytkiej i próżnej łatwości w automatyzm Bożej łaski⁴⁰. Obietnica Maryi, że ludzie noszący ten „cudowny medalik” otrzymają obfite łaski, wymaga od wiernych pokornego i trwałego przyjęcia posłannictwa chrześcijańskiego, głębokiej i ufnej modlitwy oraz prowadzenia życia według zasad wiary⁴¹.

ZAKOŃCZENIE

Pobożność liturgiczna i religijność ludowa stanowią dwa konieczne bieguny kultu chrześcijańskiego. Liturgia bowiem nie wyczerpuje pełnej relacji człowieka z Bogiem i znajduje swe dopełnienie w pobożności ludowej. Ta ostatnia zaś powinna w liturgii mieć swoje źródło i do liturgii prowadzić. Liturgia jest dla niej źródłem, gdy wspomaga ją formacją i kultycznym przeżywaniem prawd wiary. Pobożność zaś ludowa prowadzi do liturgii, gdy przygotowuje dusze wiernych na otwarcie się w przyjmowaniu Objawienia Bożego. Niezbędnym jednak warunkiem jej prawdziwości i skuteczności jest przyjęcie liturgii jako normy przykładowej.

Z dokumentu II Polskiego Synodu Plenarnego
Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła

52. Cześć Matki Bożej należy do całości kultu chrześcijańskiego i jest głęboko zakorzeniona w tradycji polskiej. Najświętsza Maryja Panna współtworzy zarówno nowotestamentalny obraz Kościoła, jak też dzieje Ludu Bożego wszystkich epok i narodów. Dlatego Jej kult wymaga odnowy, a nie negacji, wiodącej do powstania swego rodzaju „pastoralnej próżni”. Duszpasterze powinni zachować jak najdalej idący „realizm pastoralny” w spełnianiu tego zadania. Harmonizując w duchu Soboru kult Maryi z liturgią, należy m.in. dowartościować pobożność ludową i odnawiać ją w świetle znaków czasu. Synod dziękuje duszpasterzom i rodzinom za odnowę w tym właśnie duchu Mszy świętych roratnich z udziałem dzieci czy nabożeństw październikowych. (...)

58. Należy podtrzymać te formy nabożeństw, które okazały się w ciągu wieków bardzo przydatne w kształtowaniu autentycznej pobożności maryjnej. Dotyczy to zwłaszcza Godzinek i Nieszporów o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, które powinny znaleźć swoje miejsce w Służbie Bożej w każdej parafii, zwłaszcza w okresie Adwentu i w święta maryjne. Synod zaleca pielęgnowanie modlitwy różańcowej poprzez dopełnianie jej treścią rozważań ewangelicznych, uczenie głębi medytacyjnej i ukazywanie wymiaru społecznego.

59. Wszystkie nabożeństwa maryjne winny mieć charakter formacyjny, a nie tylko pobożnościowy.

³⁹ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 207.

⁴⁰ Por. KK nr 67; MC nr 38; KKK nr 2111.

⁴¹ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej*, nr 207.